

Tarih Okulu
Mayıs-Ağustos 2010
Sayı VII, 165-166.

ALAMÛT, AMÛT*

A. HOUTUM-SCHINDLER
Çeviren: Onur Kutlu ŞENTÛRK**

Profesör Browne kendi “*Literary history of Persia from Firdawsî to Sa’dî*” adlı eserinde İbnu’l-Esir’in Haşîşîlerin kalesi Alamût hakkındaki açıklamasını onaylar. O, Alamût adının *âluh âmûhkt*’tan yani, ‘kartalın eğitimi’ manasına geldiğini ve *âmût* kelimesinin taşrada söylenişi olan *âmûhkt*, ‘eğitim’ manası dışında sözcüğün az bilinen diğer bir manası olan ‘yuva’ anlamına geldiğini biliyordu. Nisan 1907’de yapılan bu çalışmanın eleştirisi konusu budur. (J.R.A.S., s. 460) Farsça sözlük olan *Burhân-ı Kâti*, ‘âmût’ sözcüğünün anlamını ve açıklamasını şu şekilde yapmaktadır: ‘*şahin, çark¹ gibi avcı kuşların yuvası.*’ Bir başka lugâta da *âmût*, ‘yuva’ manasındadır. Mesela *Ferheng-i Raşîdî*’de *âmût*’u ‘yuva’ diye tanımlar ve ekler: “Çok yüksek bir dağın doruğuna bir kartal yuvasını andıracak biçimde yapıldığından dolayı bu kalenin ismine *Alûh âmût*, ‘kartal yuvası’ denmiştir. Mujik’e² göre ‘yuva’ anlamını teyit eden bir ayet vardır.

اموت عُقاب دوات نُسْت

Bu anlam Da’î Kebir Hasan b. Zaid el-Hüseynî ile ilgili bazı tarihleme/kronikler ile de ilişkilidir. (Hüküm süresi Kasım 864’ten 884 yılı Ocak 26’daki ölümüne dek.) Bir av takibi sırasında bir kayalığın tepe noktasında kale inşa etmeye elverişli bir pozisyon buldu. Bunun üzerine kartalların yüksek yerlere yuva yapmalarından esinlenerek kalenin adını ‘*Kartal yuvası*’ koydu.”

* A. Houtum- Schindler, *Alamût, Amût*, “*Journal of the Royal Asiatic Society of Great Britain and Ireland*”, (Jan., 1909), pp. 162-164

** Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Ortaçağ Tarihi Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi. (onurkutlusenturk@hotmail.com)

¹ Adı geçen kuş; kerkenez; şahin, doğan; (Arab. Sakar), *falco sacer* kuşları manasındadır.

² On ikinci yüzyıl başlarında yaşamış bir şair. Bkz.. Profesör Browne’in *Dawlatshah*, s. 78 ve aynı kişinin, *Lubab’l albab*, s. 13-14.

Bunu Profesör Browne tarafından *Asâr-ı Bilâd*'dan alınan ve *İbnu'l-Esir*'i takiben yapılan etimolojik bir alıntı takip ediyor. Aynı sözcük hakkında, *sub voice/alt ses* olarak okunan *âlamût* ve onun orijinal hali olan *âluhâmût* için yukarıdaki açıklamanın aynısını vermektedir.

Burhân-ı Jâma'h'ta “*Amût, bâz, 'ukâb (kartal) vb. gibi av kuşlarının yuvası*” olarak geçmektedir.

Muljik der ki;

برقله قاف بخت و اقبال
”اموت عقاب دولت نوست“

Şemsu'l-Lugât' da aynı açıklamayı ve mısraları verir ancak ilk satırdaki ‘ و ‘ burada yoktur.

Kalenin adının anlamı her ne olursa olsun- *Kartal yuvası olması belki daha doğal ve muhtemeldir*- yazımının bu şekilde olduğuna dair hiçbir şüphe yoktur.ⁱ Çünkü tarihsel olgu ve gerçekler bize, yazımı oluşturan harflerin sayısal değerlerinin, *Hasan b. Sabbah*'ın kaleyi aldığı yılın tarihini verdiğini göstermektedir.ⁱⁱ Bu bağlamda bir gerçektir ki Haşişî/suikastçi kurumunun kurucusu olan *Hasan b. Sabbah* bu durumu büyük bir din ve düzen propagandası olarak kullanmıştır. Bölge onun tarafından 6 Receb, 483 (4 Eylül 1090) yılında alınmıştır. Harflerin sayısal değerlerinin toplamının bu yıla denk gelmesi, imlânın bu şekilde olduğunun göstergesidir.

ا ل د ا م و ت = âluhâmût.
1 30 5 1 40 6 400 = 483.

ⁱ Burada doğru yazılış olarak “*âluhâmût*” kastedilmektedir. (Ç.N)

ⁱⁱ Sayısal değerler *Ebced* hesabına göre verilmektedir. (Ç.N)